

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΥΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1940

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 – ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ – 46
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΔ' — 1940
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΩΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

ΤΕΥΧΟΣ 332

ΕΝΑΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΗΣ

Κρατούμε, με τὸ τεύχος τοῦτο, τὴν ὑπόσχεση ποὺ δώσαμε ὅταν, τὸν περασμένο Ἰούλιο, θυμηθῆκαμε πὼς συμπληρώθηκαν εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Κωσταντίνου Χατζοπούλου, ἀλλὰ καὶ φτάνουμε στὴν ὥρα αὐτή, ποὺ θὰ κριθῆ ἡ προσπάθειά μας, ἀτομικὴ καὶ συνολικὴ, μὲ ἀνακούφιση μεγάλη, μὲ ἀναστεναγμὸ βαθύ, κυνηγοὶ ἐξονυχιστικῶν ἐξακριβώσεων καὶ ὀριστικῶν συμπερασμάτων σὲ κύκλους ἐργασιῶν ποὺ ὁ ἓνας περνᾷ μέσα στὸν ἄλλον κι' ὅλοι μαζί κάνουν ἀξεδιάλυτα, σκοτεινὰ συμπλέγματα: Ὑποσχεθήκαμε νὰ μελετήσουμε, νὰ συγκρίνουμε, νὰ κατατάξουμε τὸ ἔργο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικώτερους λογοτέχνες τῆς περασμένης γενεᾶς, σὲ ὅλη τὴν ποικιλία, στὶς ἀναζητήσεις καὶ στὶς ἀντιφάσεις του. Ξέραμε δηλαδὴ τὸ ἀνώμαλο ἔδαφος ποὺ εἶχαμε νὰ περπατήσουμε. Γρήγορα ὁμως εἶδαμε ὅτι τὸ ἔδαφος αὐτὸ δὲν ἦταν μόνον ἀνώμαλο καὶ δύσβατο, ἀλλὰ καὶ κάθε τόσο ἔφευγε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, πάθαινε συχνὲς καθιζήσεις, δὲν ἄντεχε σ' ἐπίμονη ἔρευνα, ἔπαιρνε μορφὲς ποὺ δὲν μπορούσαμε νὰ τίς παρακολουθήσουμε καὶ νὰ τίς ἐξερευνήσουμε παρά μὲ ἀτέλειωτο κυνηγητό, μὲ ἀγῶνα ποὺ δὲν εἶχε πάντα γέρας του

τὴν ἀπρόσβλητη κρίση καὶ τὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα. Εἶναι ὁ Κωσταντίνος Χατζόπουλος στοὺς διαφόρους πνευματικὸς τομεῖς ποὺ δοκίμασε τὸ ταλέντο καὶ τὴν ἐργατικότητά του, στοὺς κρίσιμους σταθμοὺς του καὶ στὰ νέα ξεκινήματα ποὺ ἄρχιζε κάθε τόσο ἢ σκέψη καὶ ἡ εὐαισθησία του, στοὺς ἐνθουσιασμοὺς του, στὶς ἀπογοητεύσεις του, στὶς ἀναχωρήσεις του ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ ζωὴ ἀλλὰ καὶ στοὺς γυρισμοὺς του, στὶς σταθερὲς πεποιθήσεις του καὶ στὶς παλινωδίες του.

Καὶ ἡ ἔρευνά μας ἔπρεπε νὰ εἶναι διπλῆ: στὴν ἐποχὴ του καὶ στὴν ἐποχὴ μας. Ἀκριβέστερα: στὴν εἴκοσιπενταετία περίπου ποὺ ἀρχίζει μὲ τὰ «Τραγούδια τῆς ἐρημιᾶς» καὶ τὴν «Τέχνη» καὶ τελειώνει στὸ 1920, καὶ στὶς ἡμέρες μας καὶ στὰ αἰσθητικὰ μας κριτήρια, δηλαδὴ εἴκοσι χρόνια ἔπειτ' ἀπὸ τὸ θάνατό του. Δὲν εἶναι ὁ μόνος «πολυσχιδῆς» στὴ λογοτεχνία μας ὁ Κωσταντίνος Χατζόπουλος. Κι' ἄλλοι δὲν ἔμειναν σ' ἓνα μόνον εἶδος λόγου, κι' ἄλλοι μοίρασαν τὴν πνευματικὴ τους δραστηριότητα καὶ καλοῦν τὸν ἔρευνητὴ νὰ τοὺς δῆ καὶ νὰ τοὺς ἐκτιμῆ σὲ ἀνόμοιες ἐκδηλώσεις. Εἶναι ὁμως ὁ μοναδικὸς ἴσως στὴ δρα-

ματική του όδοιπορία, στη μακρυνά κ' αίματηρή σειρά των τραγικών άμφιβολιών του, των έξαντλητικών άναζητήσεών του, των μεταπτώσεών του. Πέρασε κι' από ιδέες κι' από αισθητικά δόγματα. Άρνήθηκε θεούς και πάλι γύρισε σ' αυτούς. Πίστεψε σε άλλους για να τους ξεχάση σε λίγο και να ζητήσει νέα λατρεία και νέα έξοδο από την έλληνική ζωή κι' από την πνευματική της κίνηση. Δεν καταστάλαζε πουθενά, δεν έρριχνε βαθιές ρίζες σε καμιά γη, δεν έγνώρισε και δεν ίκανοποιήθηκε από ένα μόνο ψυχικό και καλλιτεχνικό κλίμα. Άρκετοί άποζητούν την άνανέωση και τη φυγή. Μά ο Χατζόπουλος δεν άναζητοσε μόνο επίμονα κ' έξαντλητικά. Έσπρωξε την άναζητήσή του σε μαρτυρική ένταση.

Κι' αυτόν ίσα-ίσα τον έξαλλο κυνηγό, αυτόν το δραματικό δραματιστή, αυτό τ' άπιαστο πουλί, άγωνιστήκαμε να το περιορίσουμε σ' ένα κλουβί

και να το έξετάσουμε με ήρεμία, να δοθμε το πραγματικό του σχήμα, το χρώμα των φτερών του, το σύνολο και τις λεπτομέρειές του. Και κάτι παραπάνω ακόμα: να το δοθμε με πολλά μάτια. Παλαιότεροι από το Χατζόπουλο, σύγχρονοί του, νεώτεροί του, συνομήλικοί μας, νεώτεροί μας, τον έξετάζουν στο τεύχος τουτό, πηγαίνουν πολύ κοντά του, άκοϋνε τις ελικρινέστερες έξομολογήσεις του, στέκουν στα κύρια γνώρισμά του, παραμερίζουν τ' άσήμαντα, και τον τοποθετούν. Προπάντων όμως δίνουν τη λύση σ' ένα πρόβλημα, σε μία βαθιά άπορία: ο Κωσταντίνος Χατζόπουλος είναι ένα «παράδειγμα προς μίμηση» και μαζί ένα «παράδειγμα προς άποφυγή». Και βοηθούν τους φίλους της λογοτεχνίας μας, ειδικώτερα τους νεώτερους λογοτέχνες μας, να έκτιμήσουν, όσο τοϋ αξίζει, το ένα, και να σταθούν μακρυνά από τ' άλλο, — μακρυνά από επικίνδυνες παρεξηγήσεις και παραπλανήσεις.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ